

Polarcirkelens musketerer

- en sandfærdig beretning fra polarforskningens frontlinie

Af professor Minik Rosing, Geologisk Museum, København

En fortælling om hvordan geologisk feltarbejde kan udvikle sig, når der tilsættes arkæologer. Denne historie er en fuldstændig sand afbildning af virkeligheden. Da dens hovedpersoner af uforklarlige årsager stadig er i live iblandt os, må jeg sløre deres identitet. Vi kalder dem Jeppe og Hans.

Det startede som den slags altid gør. Planerne voksede i takt med dagslysets aftagen og svindet i flaskerne. Anledningen var den årlige krybskyttemiddag. Menuen var i det store og hele en kopi af Washingtonkonventionens top-10 liste. Enhver måtte bringe et eksotisk stykke vildt og dyreriget derfor talrige ofre.

En idé bliver til...

Den første ret var en ganske almindelig havørred fanget i et af skovfogedens sjældne uopmærksomme øjeblikke. Herefter fulgte diverse slagere fra de sydsjællandske herregårde, men efterhånden tog festen dog fart. Da det hele hvidvalhovede kom på bordet lige efter pingvinerne og båret frem af hærdebredede mænd, forstummede den ellers så livlige strøm af overdrivelser og usandsynligheder for et kort, velsignet øjeblik.

Hvalhovedet genetablerede forbindelsen til polarcirkelens magnetisme. Nye planer fødtes. Nogle gik til grunde under deres ophavsmænds styrt fra bænken, medens andre gav sig til at vokse i omfang og intensitet. Da dagen atter gryede var det afgjort. Skærgården på Grønlands østkyst måtte og skulle undersøges igen.

Skærgården

Skærgården udgør sydenden af Blossvillekysten, som udmærker sig ved at være Arktis' sureste og mest stormombejlede kyststrækning. Her samles polhavets drivis under havstrømmenes fokusering i tragten mellem Island og Grønland og sørger for, at den smalle bræmme af kystland altid er hyllet i en bidende kold frosttåge. På landsiden ligger et vildt og alpint land, hvor sorte basaltrapper fører op til indlandsisens ligeegyldighed. Set sydfra danner Skærgården nordøsthjørnet af Kangerlusuaq-

Twin-Otteren på grusbanen i Sødalen. (Foto: Forfatteren)

fjorden, som på sin side er berømt som kil-den til Grønlands voldsomste føhnstorme. Skærgården selv er en gruppe lave brune skær, bevokset med en enkelt isranunkel og måske lidt lav. Har man først een gang sat sin fod på disse skær, vil man imidlertid aldrig slippe drømmen om at komme der igen. Midt i det omgivende inferno af vejr, fjeld og hav udgør skærene en fredelig oase. Den morfologiske mangel på dramatik, som alle andre vegne ville virke ked-sommelig, giver her den ro, som er nød- vendig for at kunne overkomme omgivel- sernes storhed. Man kan se og høre føhnstorme buldre forbi så tæt ved, at man næsten kan række ud og nå dem fra kysten og dog selv befinde sig i et vindstille, der i kontrasten næsten virker mere påtrængende end stormen.

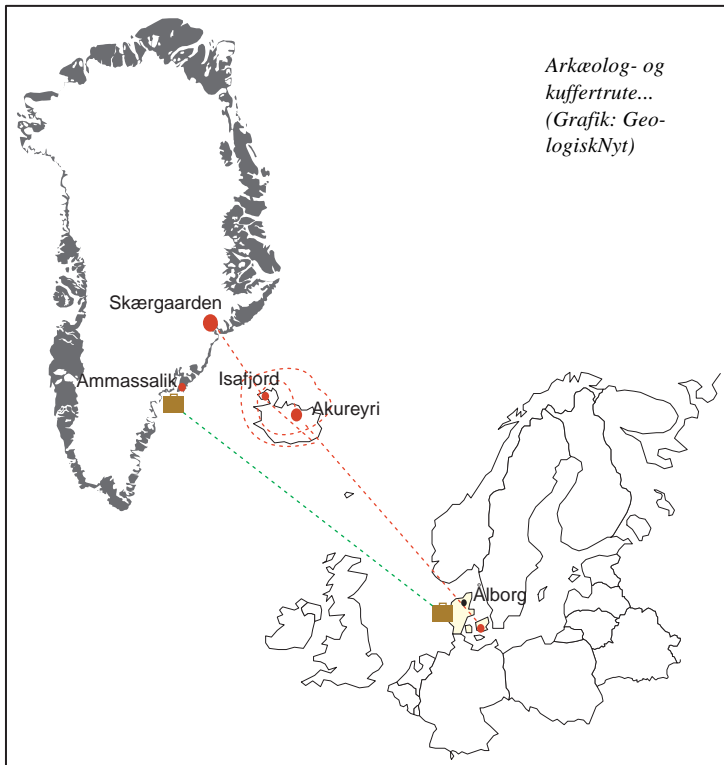
Om morgenen brænder solen hul gen- nem tågen lige over Skærgården, og hele formiddagen ligger skærene som en ma- nege omgivet af et let og sløragtigt stof. De brune klipper, som på afstand ikke synes at have noget at tilbyde, blotter sig med centi- meter-store krystaller i hvidt, sort, gyldent og metalskinnende blå. Krystallerne ligger fint sorterede, så de mørke træder ud af den lyse baggrund som drømmeagtige figurer af samme sarte skønhed som hulemalerier. Ved dette uvirkelige sted har dyr og men- nesker sat hinanden stævne og efterladt deres spor så længe, mennesket har færde- des på Grønlands østkyst, og her sker et

årligt sammenrend af geologer, som med ærefrygten malet i deres lærde ansigter sø- ger at tolke figurerne i denne geologiens helligdom.

Eventyret begynder

Drømmene havde altså sat et næsten util- gængeligt sted som deres mål, og dog kunne det ikke gå galt. Polarforskningens autoriteter var forsamlede og havde afdæk- ket alle tænkelige logistiske problemer, og skitseret deres løsning. Et Twin-Otter fly fra Isafjord var den eneste praktiske vej ind. Godset kunne i forvejen sendes op med skonnerten Ejnar Mikkelsen, som forsynede fangstpladserne langs Øst- grønlands kyst.

Da sommeren var kommet, og Sankt Hans vel overstået, var ekspeditionen klar til afrejse. Vinteren var gået med at gøre grejet klar og pakke proviant. Godset havde for længst forladt Ålborg, og vore to arkæologiske helte kunne sætte sig til rette i Saga Class-sæderne og se det flade Dan- mark forsvinde mod syd. Eventyret var i gang. I ethvert eventyr må heltene først gennem en række prøvelser, inden beløn- ningen kommer til udbetaling. Det undrede derfor heller ikke vore forskere, at den chartrede Twin-Otter ville blive nogle dage forsinket fra Isafjord. Det gav jo en kær- kommen mulighed for at se det indre af Island gennem vinduet på en udlejningsbil. Af sted gik det, ud over bakkerne – nordpå

– den eneste sande retning for en polarforsker. Nyheden var nu, at flyet ville afgang fra Akureyri i stedet for Isafjord, så kursen måtte justeres i en lidt østligere retning.

Første dag...

Uden mad og drikke duer helten ikke, og vore helte måtte da også dreje ind ved et truck stop midt i Island. Nu er polarforskere ikke normalt blandt stampublikum på truck stops, og de forsamlede typer mente at dette var en bevaringsværdig tradition. Når hertil lægges, at tilstedeværelsen af danskere normalt får berusede islændinge til at huske alle deres vikingeforfædres feje tricks, må man forstå, at vore venner hurtigt satte saloondørene i udadgående og søgte tilflugt i bilen for at foretage en hurtig flugt. Her satte uheldet ind med fuld styrke. Nøglen nægtede vedholdende at starte bilen. Forklaringen var dog logisk nok. I forvirringen havde vore helte forsøgt at bedre på deres situation ved at stjæle de lokale voldsmænds bil. Her blev den for polarforskere så karakteristiske evne til at overskue uventede situationer deres redning. Over i egen bil, og af sted. Nu var alt godt igen. Alt bortset fra det faktum at Hans, der virkede som ekspeditionens kassefører, havde smidt sin tegnebog med samtlige kontanter, kreditkort og billetter i den første bils handskerum, inden de rømmede. Det var således allerede på dag et lykkedes at komme af med en del af ekspeditionens fundament ved et dristigt udført inverst røveri. At bryde ind i en fremmed bil og gemme alle sine penge dér er blot et blandt mange eksempler på, hvordan polarforskeren til en hver tid magter at finde et utraditionelt problem til en ikke-eksisterende løsning.

Anden dag...

Anden dagen gik forbløffende godt. Det lykkedes at bevare forbindelsen mellem forskerne og deres håndbagage helt frem til Akureyri. Det må vel regnes som en bagatel, at udlejningsfirmaet ikke havde en filial i Akureyri og derfor måtte sende en chauffør med fly fra Isafjord, så han kunne køre bilen tilbage. En løsning som naturligvis ikke var helt billig, men hvad betyder det, når man alligevel har sat sin formue over styr. Og det var jo dejligt trygt at vide, at alt godset og provianten lå i Østgrønland uden for selv den ihærdigste islandske pantefogeds rækkevidde.

Twin-Otteren stod tanket og klar på startbanen. Sikke en luksus at sætte sig ombord i sine fikse bysko og kun skulle laste en lille håndtaske. Alle de tunge plyfakasser stod jo opstabled i Østgrønland, og ventede med deres kulinariske herligheder og varme feltøj.

Den stigende tone fra jet-turbinerne indvarslede som altid ekspeditionens start – men hvad i alverden lavede ham der Friederich fra Flugfelag Nordurlands midt på startbanen, vildt viftende med det hvide flag? Motorerne faldt tilbage i tomgang, og det hvide, som viste sig at være af papir, kom ombord. En Twin-Otter er et "Short Take Off and Landing-fly". Faktisk så kort Take Off at man ikke kan nå at læse to linier i et brev, før man er i luften. De to linier udgjorde et telex fra handelschefen i Ammassalik og lød: "Godset glemt på kajen i Ammassalik. Jeres 4 kasser ammunition er vel ankommet". Beskeden gjorde et vist indtryk, idet Island allerede var forsvundet i kysttågen, da dens indhold nåede bevidstheden.

Efter et par timers flyvning åbnede Sø-

Bøger ...

Nyheder!

Geologisk set Fyn og Øerne

Forfatter: geolog Gunnar Larsen, Fyns Amt

Nu er Fyn og de fynske øer også dækket i denne værdifulde håndbogsserie, som beskriver lokaliteter af national geologisk interesse.

144 sider, fuldt farveillustreret. 225 kr.

Serien omfatter desuden:

Det nordlige Jylland. 208 s. 200 kr.

Det mellemste Jylland. 272 s. 275 kr.

Bornholm. 208 s. 200 kr.

Danske landskaber – billedatlas

Forfattere: Knud Binzer og Ib Marcussen

Fotos: Peter Warna-Moors

En flot bog, som i smukke fotos og en let tilgængelig tekst beskriver de danske landskabstyper.

Se anmeldelsen i Geologisk Nyt 1/2002.

80 sider. Indbundet. 125 kr.

Bogen er udgivet af GEUS, og forhandles kun af Geografforlaget.

Djurslands Geologi

Forfattere: Stig A. Schack Pedersen

og Kaj Strand Petersen

Omfattende bog om Djurslands geologiske historie.

Med bilag: Stort geologisk kort, 1:50.000.

Fuldt farveillustreret med fotos, detajlkort og instruktive tegninger.

Indbundet. 225 kr.

GEOGRAFFORLAGET
5464 BRENDERUP · 6344 1683

... fra GEOGRAFFORLAGET

dalen sig i Bløsevillekystens ellers uigen- nemtrængelig fjeldmur og ledte flyet ind på sin korte grusbane. Her stod så vore helte i de sidste rester af vintersneen, uden telt, sovepose, proviant, overtøj, gummibåd eller andre mageligheder. Til gengæld var der 4000 stk. ammunition til den riffel, som endnu stod på kajen i Ammassalik. Butikken havde sendt 4 kasser patroner i stedet for de fire 20 stks. æsker som var bestilt. Men hvad, de koster jo kun 5 kr. per skud, og økonomi var alligevel efterhånden et abstrakt begreb.

Med geologers hjælp

Nu var det, at de hjertensgode geologer, som så ofte før, kom til undsætning. Det lykkedes at finde et par ekstra soveposer og et lille telt. GGU-proviantkasserne har altid en del vederstyggeligheder, som selv den mest ukræsne geolog på sultedødens rand kun ville anvende som mål ved skydeøvelser. Her meldte sig pludselig et alternativ. Man kunne jo fodre arkæologer med det. Alle kom beredvilligt med deres værste dåser, idet de dog ikke undlod at foregive en vis tvivl og sorg ved at skulle gå af med "lækkerierne". Man vejede Jakobov en ekstra gang i hånden, inden man med nedslået blik og et lille suk lod den forsvinde i heltens sæk for derpå at gå fra scenen med en, for et nedbøjet menneske, påfaldende frejdig gang. Overtøj blev der også tænkt på. Et hul til hovedet og to til armene og en sort affaldssæk udgør et fortrinligt værn mod det barske arktiske miljø. I sit snit minder den en del om de dragter, som de tre musketerer iklædte sig, og der var derfor ingen grund til at skamme sig over beklædningen. De fik to sække hver, så de havde noget at skifte imellem.

Sidste etape

Efter at Skærgården i 50 år udelukkende havde tiltrukket akademiske geologers naive og ædle opmærksomhed, havde de

Narhval på køl ved Skærgården. (Foto: Forfatteren)

Magmatisk lagdeling i Skærgårdsintrusionen. (Foto: Forfatteren)

multinationale kapitalinteresser netop denne sommer fået farten af stedet. Bjergartsformationerne har en ikke ringe lighed med Sydafrikas platinmalm, og nu havde kapitalisterne altså lagt sig på sinde at skænde helligdommen. De multinationale virkede nu ikke særligt frygtindgydende, og de skjulte deres kapital forbausende godt. Deres hovedsæde bestod af en stor presenning, som var hængt op under et lille klippefremspring. Presenningen havde muligvis til formål at beskytte de fire kapitalister mod de tilbagevendende regn- og snebyger, men i praksis virkede den som en slags kondensator. I tørvejr samlede den på sin inderside med stor nidkærhed de

vandmolyler, som søgte at undslippe kapitalisterne og deres kogende spaghetti-gryde. Dette kondensat faldt så tilbage til sine kilder som en mild og stadig regn. På regnvejrsdage samlede den regnvandet i hektoliterstore portioner på sin yderside, for i en lynsnar roterende bevægelse at sende det indenfor, når en person bevægede sig umiddelbart nedenunder.

Som så ofte understreget af vore skiftende regeringer er det af største vigtighed, at erhvervslivet er repræsenteret, når der skal forskes. Det kom også til at holde stik i denne sag. For at komme til Skærgården må man først gå de seks kilometer fra landingsbanen i Sødalen til bunden af Miki Fjord og derfra sejle de sidste ti-femten kilometer. Kapitalister bevæger sig nødtigt uden ved anvendelse af benzinmotoren, og det blev vore heltes redning. Ud fra nogle nedrige motiver, som jeg endnu i dag ikke har gennemskuet, udlånte kapitalisterne deres motoriserede gummibåd til gennemførelsen af sidste etape på den så tornebestrøede sti mod Skærgårdens herligheder. Med livet som indsats og klædt i de smukke og praktiske plasticsække stæv- nede vore helte ud i historien i en gummibåd, som ganske tydeligt havde samme arkitekt som domicilet i Sødalen, og som beviste, at kapitalister end ikke holder sig for gode til at stjæle fra badende børn. Med de to hestes kraft fra den brystsyge påhængsmotor nåede de endelig frem til Skærgården navigerede sig vej mellem de flydende øer af narhvalsmattak (hvalhud) og sæler, som de lokale fangere havde hængende på køl i bugtens isvand og satte endelig danseskoene på de forjættede skær. ■